

آبونه شرائطی

داخلی ، خارجی هریر ایچون
سنه لکی (۲۵۰) ، آلتی آیلنی
(۱۳۰) غروشدور.

[نسخہ سی ۵۰ غروش ،
سنه لکی ۵۲ نسخہ در .]

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دائره خصوصه

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلک موافق آثار مع المنونیه
قبول اولور . درج ایلمه یین
یازیلر اعاده اولونماز .

الکشاف

۱۳۳۷ ۳ محرم ۱۳۳۷

دینی ، فلسفی ، علمی ، ادبی هفته لقی مجموعه اسلامیه در

اخطارات

آدرس تبدیلنده آریجه بش
غروش کوندر لیلیدر .

مکوبلرک امضالری واضح
واوقوناقلی اولسی و آبونه صره
نومروسی محتوی بولنسی لازمدر .

ممالک اجنبیه ایچون آبونه
اولانلریک آدرس لریک فرانسیر
جهده یازلسی رجا اولور

پاره کوندر لیدیکی زمان نه یه دایر
اولدیغیک واضح یازلسی رجا
اولور .

اتبعون اهد کم سبیل الرشاد

صاحب ومدير مسئول
اشرف ادیب

باش محرر
محمد خاکف

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

جلد ۱۵

۱۰ تشرین اول ۱۳۳۴

پنجشنبه

۳ محرم ۱۳۳۷

عدد : ۳۷۳

اسرار قرآن

بقلم

محکم ، متشابه ، تاویل

استدلالده بر قسمتی بر اقوب بر قسمته صار لقی دینه رخنه آچق ، مقاصد
قرآنی بیلامامک ، یا خود طوغرو یولدن وسنن صحابه دن قصداً انحراف
ایلمکدر . او صحابه که قرآن کندی لسانلری ، شیوه بیانلری ایله نازل
اولدینی حالده نه آهنگ وحدتی خللدار کوسترمه چک بویله فکرلره
صایمشلر نهده تسلسل بیانی تأمین ایدن اسلوب ونظام بدیی حقیقه
شبهیه دوشمشلردر . هر بر لرلی قرآن نازل اولدقدقه کلمات و عباراتی
بر خشوع دیندارانه ایله دیکر لر ، قیلری آیات منزله نیک احتوائیتدیکی
حکم حایه وعقائد ثابت ایله طولار ایدی . تاریخ صحابه کرامک تر آنک
سرد ایتدیکی حیلردن برنده شبهه ایتدکارینی ، مذاهب جدلیه سنده ،
حای اولدینی عقائد واحکامده آره لر نه تباین افکار حصوله کلدیکی
قید ایدیورمی ؟ اصلا .

اوت ، عجبا صحابه کرام آره سنده خلق قرآن بحثده براختلاق
نظر وقوعه کلمشیدر ؛ شفاعتک نفی واثباتی صدینده یکدیگریله
مجادلهیه کیریشمشلر میدر ؛ کتاب اللهدن جناب حقل مکانه خلول
ایتدیکنه یا بالذات هر فرد ایله برابر اولدیغنه ، یا خود معین برجهتهده
بولندیغنه دائر برشی استنباط ایتمشلر میدر ؛ ایچلرندن بری چیقوب ده
«نجسم» ، «اللهکده بشقه لری کی یوزی» ، کوزی ، الی اولدیغنه
دائر کتاب اللهدن استدلال داعیه سنده بولنمشیدر ؛ ایچلرندن ، مسلک
استدلالی قدریه ، جبریه ، مرجئه وسائر کی محدث بر طاقم مذاهب
اصحابنه مدار استناد اوله جق بر کسه ظهور ایتمشیدر ؟ اصلا . آیات
کریمه میاننده ، ظواهرینه نظراً بوکی مذاهبدن برینه مدار استناد
اوله بیله چک بر آیت وارسه بو ، آنجق خصوصی معنالره ، معین
مقصدلره دلالت ایتک اوزره ورود ایتشدور .

«محکم» کلمه سی ، ظهور و انکشاف نام علاقہ سیله ، «حکم» لفظنک
یوزک اوت طرفی معناسندن مأخود اولسی احتمالی ده واردر . بو
تقدیرجه آیات محکمه معنالی آکلا شیلیمق ایچون ایضاح وتبیینه محتاج
اولیان . آیات ضمیحه وواضحه دیمک اولور . توحیده ، امر و نهیه ،
آداب ، قصص انبیایه متعلق آیات کی .

«متشابهات» لفظنه کلنجه ، بونک مثل ونظیر معناسنه اولان
شبه ماده سنندن مشتق اولدیغنی آکلامقده مشکلات یوقدر . تناظر
وتشابهک متفاوت مرتبه لری ، ضعف و شدت ، وضوح و ابهام اعتباریله
مختلف درجه لری اولدینی ایسه آزاده بیاندر .

اولجه ده سوبله مش ایدک که قرآن کریم احوال وحادثات ایجاباتنه
تبعا جسته جسته نازل اولمش ، کیفیت نزولنده مخاطبلرک حال وشانلری ،
حائر اولدقلری عرفان واذناتک ، تمایلات نفسانیه نیک درجه سی اهل
ایدلماشدر . روح الامین کتاب کریمی بردفعه ده هبوط ایتدیر مامش ،
وحی و تنزیلی یکریمی بوقدر سنه ده تکمیل ایتشدور . بواساسه بناء درکه
قرآنی حقیله آکلامق ایستیانلر آیاتنک یکدیگری مفسر اولدیغنی
نظر دقدن دور طوقنامه لیدر لر . آیات قرآنییه ، آره لر نه کی
روابط ومناسباتی نظر دفته المفسرین بری برلرندن آیره رق مقام

ولا شفاعه»، «ولا تقبل منها شفاعه»، «ولا تنفعها شفاعه» آیتله منی اولان شفاعت بونوع شفاعتدر . فقط بوزرهده : «الامن اذن له الرحمن ورضی له قولا»، «ولا یملكون الشفاعه الا من شهد بالحق» . نظم کریملریله مقبول خدا اولانلره اکرام والفات الهی اولمق اوزره موعود شفاعت زرده ؟ مسئله بو صورتله توجیه طبیعیتی بولدقن صکره آیتله آره سنده تعارض زرده قالیر ؟ ذکر حکیمک اجزاسی آره سنده تباین و تخالف موجود اولدیغنه نه ایله حکم ایدیه بیلیر ؟

ایکنجی بر مثال : بر طاقم کسه لک قرآنده بعض آیتله وارکه مقتولک اجل موعودیه اولدیکنه دلالت ایدیور ، دیگر بعض آیات وارکه اجلنک تمام اولمدهن قطع ایدلیکنی کوستریور یولنده کی ادعاری . بونلر ایلك ادعارینه مائسقب من امة اجلها وما یستأخرون ، و بواکما بمائل آیتله ، ایکنجی سینه « وما یعمرن من معمر ولا ینقص من عمره الا فی کتاب » و امثالی آیات ایله استدلال ایدیورلر . بوزوالیلر بر آز دوشونسلر ایکنجی آیتک خاتمه سی کندیلری اوزون اوزادی به توجیه و تاویلاره قالدیشمق کلفتندن قورتاریردی . عجیب ایکنجی آیتک صوکنده کی « الا فی کتاب » قیدی مقتولک ده ها زیاده معمر اولمه یه جفته جناب حقک تقدیر و علم ازلیسی سبق ایتشددر ؛ دیمکدن بشقه برشمیدر ؟ بوایه مقتولک حیاتنک قتل ایدلیکی آندن زیاده دوام ایتماسنه ، ساحة وجودیه طور دینی مدتدن فضله طور مامه سینه حکم ازلی سبقت ایتش ، قلم قدرت سر نوشتنی بویوله یازمش دیمک دکیدر ؟ بوجهت تسلیم ایدیلیرسه آرتق مقتول ایچون علم ازلی الهیده تعیین و تحدید ایدلش اولان اجل نه ایته ایرمه دن منقطع اولور ، دیمه نک بر معناسی وارمیدر ؟ اوت خاتمه آیت بوسر دایتدیکنمز معنایی صراحة افاده ایتدیکی کی ضمناده مقتول یعنی قتله محکوم اولان کسه ایچون علم ازلی الهیده بویله برسیله دوچار موت اولماسی مقدر اولمادینی حالده عمری زیاده لسه جکنه دلالت ایلر . اساساً اسباب مانعه نک تمحققی حالده مقتولک عمری زیاده لسه جکی یعنی اجلی امتداد ایده جکی هیچ شبهه کورتور میان بر مسئله در . و بونک بویله اولماسی مقتولک اجلسز اولمش اولماسنه دلالت ایتز .

افادات سالفه منری تأیید ایچون ده ها بویوله بر جوق مشالیر کتیرمک امکانی وارسه ده اولنری صره لری کلدجه مناقشه ایتکی ده ها مناسب کوردک .

بومقوله کسه لر محکم و متشابه کله لرینک حقیقی معنارینه عقل ایردیره منجه صاغه صوله بوجالامنه ، اوجی بوجانعی اولمیان بروادی حیرت ایچنده نوید بر حالده دونوب دولاشمغه باشلادیلر . صکره ده بویحه تعلق ایدن آیتده کی « وما یعلم تاویله الا الله والراسخون فی العلم » نظم کریمده کی « تاویل » کله سنک معناسی حقنده سویلدکری سوزلره اسکی خطالری بتون بتون ناقابل تعمیر بر حاله قویدیلر . تاویل دن مقصد نه اولدیغی ایضاح یولنده بو آدملر نلر سویله مامفلر ، عقلک قبول ایده جکی ایتیه جکی نه فکرلر سر دایتمشلددر ؛ حالبوکه بر جوق

بر طاقم آیتله آره سنده تعارض موجود اولدیغی توهمنه کلنجه بوده حقیقه ضلالت فکریه به دوچار اولمش ، یاخود سنویه ادراکلی بوقیل آیاتک سر ارنی آکلامق ، ظاهراً کوریلن نبانی ایجاب ایدن سبیلری فرق ایده بیلیمک مرتبه لرینه و کسه لیه مامش اولان کسه لک صرف سطحی نظارلق الحاسیه مسئله یی یکجهت کورمه لرندن بشقه برسیبه عطف اولنه ماز . حقیقت حالده بونکی آیتله موضوعلری بری برینه بکزه دیکی ایچون متماثل و متشابه ، غایه و مقصدلری یکدیگرندن آیری اولدیغی ایچون متخالف و غیر متجانسدرلر . اساساً بونلرک مطلق ، مقید ، مجمل ، مفصل ، مبهم ، بین کی بر طاقم قسملره آیریلاری آره لرنده موجب التباس اوله حق درجه تام بر جانست بولماسنه امکان بر اقا ز . ایدی منور و متین بر فکره ، پاک و نزه بر قلبه مالک اولانلر بکرمی بوقدر سینه کتاب کریمک آیتله مخاطب اولانلرک حالی نه یی ایجاب ایتدیکی بیلیرلر . عقل و ادراکلی مختلف ، کیمی سرکش ، کیمی ممانکار فردارک ، بر قسمی منور و داهی فکرلی ، قسم دیگر یی جاهل و کند ذهنلی هیئتلرک هینسه عینی طرزده خطاب ایدیه میه جکنی ، هجومیه مطرد بر شکله مجادله اولنه میه جفتی ، کافه سنک عینی زمام لحام ایله اداره ایدیه میه جکنی تقدیر ایدرلر . بو حاللر الحاسیه درکه رآنی ، منزل حکیمی مقتضیات احواله مطابق بر صورتده و حکمتنک بحاب ایتدیکی طرزده ایندیر مشددر . بعض یرلرده ظلمت ضلالی طلوت بیانیله پارچه لایوب طاغیتش ، لزوم کوردیکی نقطه لرده دایت یولنی آرایانلر لمعه رشد و سداد کوسترمش ، بر آیتله معاندلری م بر اققش ، دیگر یله ارباب ضلالتی ، اذعانسز لقلری یوزلرینه ره رق ، رسوا ایتشددر .

بوندن دولای آیات قرآنییه درینجه دوشونمک ایستیان هب حوالی نظر دفته آلمق مجبوریتنددر . بالخاصه شوقطه یی خاطر دن ازمانه لیدرکه آیات قرآنییه دن بعضلری آره سنده عمومی موضو ی اعتباریه موجود اولان شونک بونک توهم ایتدکری کی من و تناقضی استلزام ایدن تشابه ماهیتده دکلدر . چونکه بو ، بونک احوالنده کی اختلافک تا نیریه قرآنک مختلف اسلوبلرده ایتش اولمه سنک بر نتیجه طبیعیه سیدر .

و ادعای بر مثال ایله تأیید و ایضاح ایدلم : بر طاقم کسه لر مسئله سنده قرآنک آیاتی آره سنده تعارض موجود اولدیغی ، نلر شفاعتی اثبات ایتدکری حالده ، دیگر بعضیلرینک نفی ایدلیکی لرلر . بونلر نزو بروم فسادت شائبه سندن آزاده بر فکر ایله شویله نسلر دی مثبت شفاعتله منی شفاعت آره سنده کی فرق طوغریدن به آیات قرآنییه ایچنده بوله بیلیرلر ایدی . مثلاً « و یعبدون الله مالا ینفعهم ولا یضرهم ویقولون هؤلاء شفعاؤنا عند الله » ره قرآنک نفی ایتدیکی شفاعت مشرک لک الله دن ماعدا ایتدکری الهه دن بکله دکری شفاعت اولدینی قناعتی تلقین هیچ شبهه یوق ؛ من قبل ان یأتی یوم لا ینفع فیهِ ولا خلة

احکام دینیہ بی عبادات و معاملات ، یا خود دیگر بر اصطلاح ایلہ
احکام دینیہ و قضائیه تقسیم ایتک طوغریدر . فقہاء عظام احکام
دینیہ بی بویلہ جہ ایکی قسمہ تقسیم ایتشدر . نتہ کم مبسوط سرخسیدہ
آداب القاضی بایندہ شویہ دینور : « والاصح انہ لا بأس بان یفتی
فی الماملات والعبادات فی مجلس القضاء وفی غیر مجلس القضاء
وللقضاء فتوی فی الحقیقہ » . کذا مفتی ایلہ قاضی نک نقطہ نظر لرینہ
اشارت ایدرک مفتی نک نقطہ نظریہ کورہ ویرہ جکی حکملرہ احکام
دینیہ ، قاضی نک نقطہ نظریہ کورہ ویرہ جکی حکملرہ احکام قضائیه
دیمکدہ جائزدر . نتہ کم کتب فقہیہ مزیدہ بویکی نقطہ نظرہ اشارت
مقصودیلہ بعضاً « فیما بینہ و بین اللہ تعالی وفی القضاء » ، بعضاً « دیانۃ
وقضاء » ، تعبیرلری قول اللہ تعالی . احکام دینیہ و قضائیه تعبیرلری
الفاظ مشککہدن اولغلہ بر طاقم افہانی غلطہ دوجار ایدیوردہ احکام
دینیہ یا لکیز عباداتہ منحصردر دینیلور . فی الواقع برنجی معنایہ
کلہ جک اولان احکام دینیہ عباداتہ منحصر اولور ایسہدہ ایکنجی
معنایہ کلہ جک اولان احکام دینیہ نک جولانکامی معاملاتدر .

دیانت و قضایہ کورہ حکملرک آیری اولسک اسبابہ کاچہ اصول
فقہدہ مصرح اولدینی اوزرہ بر لفظک مزجی و محتمل بولہ بیلیر .
موجب قرینہ لی و قرینہ سر ، نتیجی ، نتیجی نظر اعتبارہ آلدینی حالہ
محتمل انجق قرینہ ایلہ ، نیت ایلہ نظر اعتبارہ آلدینی : کذا عقود
شرعیہدہ بر ظاہر حال ، بردہ باطن حال وارددر . مثلاً بیعدہ ایجاب
وقبول امر ظاہری ، رضائ طرفین امر باطنیدر .

مفتی کرک عباداتہ ، کرک معاملاتہ بلا استثنای فتوی ویرہ بیلہ جکندن
مفتی یا لکیز عباداتی (احکام دینیہ بی) تبلیغہ مقتدر اولان ذات دیمک
اولیوب برنجی و ایکنجی مقالہ لر مزیدہ تشریح ایتدیکمز و جہلہ مفتی
حکم امر ، ویغمبری بی مین اولان الفاظک معنایی بیلدیرن ، جناب
حقہ فارشو عادہ مترجم کی بولنان ، حکم حامی بیان ایدن بر ذات
اولغلہ ہم عباداتی (احکام دینیہ بی) ، ہم معاملات (احکام قضائیه بی)
تبلیغہ مقتدردر . شو قد رکہ مفتی بچرد مخبر ، قاضی ملزم مجبر اولغلہ
احکام قضائیهدہ (معاملاتہ) عینی بر حادثہدہ نقطہ نظرلری آیری
اولور . مفتی حکم حامی بیان ایدہ جکی جہتلہ بینہ و بین اللہ حکم ایدر .
مکلفک اظہارینہ ، نیتہ کورہ حکم ایدر . مکلفک اظہاری ، نتیجی
ظاہرہ موافق اولسون ، اولسون اورایہ باقر ؛ مکلف حقنہ تورعاً
احوظ اولانی اختیار ایدر ، تنزہاً حکم شرعی بی بیان ایدر ، مکلفک
ایشی جناب حقہ تفویض ایلر . مکلف اظہارندہ صادق ایسہ مفتی نک
اخبارینہ کورہ معاملہ اولنور . بالمکس مکلف اظہارندہ کاذب ایسہ
مفتی نک حکمی اکا بر فائدہ ویرمز .

قاضی خصوصاتی فصل ، نزاعاتی قطع و طیفہ سیلہ موظف اولوب
بین العباد حکم ایدہ جکی ، حکم خاصی افتاد ایلہ جکی جہتلہ برکونا
تہمتہ دوجار اولماق و خصمہ شبہہ ویرمامک ایچون مکلفک حالہ
نظر ایدرک ظاہر حال ایلہ حکم ایتکہ محجوردر قاضی

برلرندہ تکرر ایدن بولکہ نک تعین مآلنی قرآن بزم ذکا و تخمینمزہ
براقامش ، مقصدی طوغریدن طوغریہ کنندی ایضاح ایتشدر .
جناب حق رحمت ایتسون ، امام ابن تیمیہ « الاکلیل فی المتشابه والتأویل »
نام اثرندہ مسئلہدہ محتاج حل و تدقیق هیچ بر جہت بر اقامق
شرطیلہ بیانات شافیہدہ بولمشدر کہ خلاصہ سی بروجہ آتیدر : « تأویل »
اللفظی قرآنک بر جوق برلرندہ تکرر ایتکدہ و ہر تکرر ایدلہ یکی بردہ
کلامک افادہ ایتدیکی معنی نہدن عبارت اولدینی سیاق کلام دلالتیلہ
غایت واضح بر صورتدہ آکلاشیلمقدہدر . کلہ بعضاً اشراط ساعتہ ،
شئون ، آخرتہ متعلق قرآن حکیمک خبر ویردیکی شیلرک وقوعی معنایی
افادہ ایدر کہ شو آیت کریمہدہ افادہ ایتدیکی معنی بودر . « ولقد
جئناکم بکتاب فصلناہ علی عام ہدی ورحمۃ لقوم یؤمنون ہل یبظرون
الا تأویلہ یوم یأتی تأویلہ یقول الذین نسوہ من قبل قد جاءت رسل ربنا
بالحق فہل لنامن شفعاء فیشفعوا لنا اوزرہ فنعمل غیر لذای کنا نعمل
قد خسروا انفسہم و ضل عنہم ما کانوا یفترون »

عبدالعزیز چاوش

مترجمی : محمد شوکت

دیانت و قضاء

دیانت نامقدہ دیندارلق دیمکدر . اصطلاح فقہادہ معنایی بشقہدر .
دیانت معاملات و قضایہ ، قابل اولہرق مسہ عملدر ، معناریدہ آیریدر .
دیانت معاملات مقابلندہ اولہرق جمع صیغہ سیلہ . « نات صورتدہ قول اللہ بیلیر
ایسہ عبادات معنایی کلیر .

بو حالہ احکام دینیہ : عبادات ، تحت قضایہ داخل اولمیان احکام ؛
احکام قضائیه : معاملات ، تحت قضایہ داخل اولان احکام دیمک اولورہ
ہر ایکی احکام تحت فتوایہ داخلدر . دیانت قضا مقابلندہ قول اللہ بیلیر
ایسہ « مابینہ و بین اللہ » معنایی اولوب احکام قضائیهدہ مستعملدر .
بو حالہ دیانت : احکام قضائیهدہ عینی بر حادثہدہ مفتی نک نظر و تصدیق ؛
قضا : بو حادثہدہ قاضی نک نظر و تصدیق دیمک اولور . دیانتک
معنایی تحت قضایہ داخل اولمیان احکام ، دیانتک معنایی تحت قضایہ
داخل اولان احکامدہ مفتی نک نظر و تصدیق ، مابینہ و بین اللہدر .
دیانتہ حکملر و بومعنایہ کلان احکام دینیہ : مکلف ایلہ ، مستفتی
ایلہ جناب حق بیلندہ کی حکملر ؛ قضاء حکملر و بومعنایہ کلان احکام
قضائیه : بین العباد اولان حکملر معنایی کلیر . بنابرین احکام دینیہدن
ایکی معنا آکلاشیلیر : بری عبادات ، یا لکیز فتوایہ داخل اولان احکام ،
دیگری معاملاتہ ہم تحت فتوی و ہم تحت قضایہ داخل اولان احکامدہ
مفتی نک نظر و تصدیق ؛ تعبیر آخر ایلہ امور باطنہ اوزرہ بنا قلنان
حکملر . بونک کی احکام قضائیهدنہ ایکی معنی آکلاشیلیر : بری
معاملات ، ہم تحت فتوی ، ہم تحت قضایہ داخل اولان احکام ؛
دیگری معاملاتہ ہم تحت فتوی و قضایہ داخل اولان احکامدہ قاضی نک
نظر و تصدیق ، تعبیر آخر ایلہ احوال ظاہریہ ، بتنی اولان حکملر .